

BEVARINGSPLAN FOR

LØRENSKOG

KIRKEGÅRD OG GRAVLUND

Løyrinskogh

Innholdsfortegnelse

1. Konklusjon.....	3
2. Innledning/formål	4
2.1. Bakgrunn.....	4
2.2. Retningslinjer for bevaringsplanen.....	4
2.3. Hjemmelsgrunnlag	5
2.4. Gjennomføring.....	6
3. Beskrivelse av gravplassen	6
3.1. Historisk tilbakeblikk.....	6
3.2. Statistikk for Lørenskog kirkegård og gravlund.....	6
4. Generelt for bevaringsplanen	7
4.1. Definisjoner.....	7
4.2. Tidstypiske gravminner.....	8
5. Bevaringsplanen	9
5.1. Målsetting for bevaringsplanen.....	9
5.2. Bevaringskriterier	9
5.3. Kategorier av gravminner	11
5.4. Symboler og dekor.....	12
5.5. Historiske personer i Lørenskog	17
5.6. Krigsgraver	20
5.7. Framtidige bevaringsplaner- konsekvenser for gjennomføring av bevaringsplan.....	21
5.8. Oversikt over vernet bevaringsmiljøer og gravfelter.....	22
5.9. Oversikt over gravsteder til bevaring	23
5.10. Oversikt over gravsteder til gjenbruk.....	24
6. Konsekvenser og økonomiske forhold	24
6.1. Nye gravplassvedtekter	24
6.2. Restaurering av gravminner til bevaring	25
6.3. Gravminner som ikke er til bevaring, men er på bevaringsverdig gravfelt.....	25
6.4. Oppussing av gravminner til gjenbruk.....	25
<i>Kilder:</i>	26
Vedlegg - Lørenskog kirkegård og gravlunds historie	27
Vedlegg 1- Kart over Gamlegården.....	34
Vedlegg 2: Kart over fredet område rundt Lørenskog kirke	35
Vedlegg 3: Kart over bevaringsverdige felt.....	36
Vedlegg 4: Liste over bevaringsverdige gravminner	37

1. Konklusjon

Vi kan lese Lørenskog kirkegård og gravlund som en lokal historiebok. Til tross for den lange historien kirka og området har på Hammer, er det få gravminner eldre enn 100 år. Dels var det mange graver som det ikke ble satt opp et gravminne på, dels ble det brukt forgjengelige materialer, og mange gamle gravminner har blitt ødelagt pga manglende forståelse for verdien av disse. De senere års fokusering på nødvendigheten av å gjøre gravplassen lettstelt og lett-drevet har nok også ført til at mye har blitt ødelagt.

Gravstøttene på gravplassen er i første rekke familiens minne over de som har gått bort.

Bevaringsplanen foreslår at 81 gravminner bevares. Av gravminnene som bevares er 57 gravminner i privat eie og 24 gravminner i offentlig eie (dvs gravminnene er ikke lenger festet og da de tilhører Lørenskog kirkegård og gravlund).

Alle gravminner på den gamle delen av Lørenskog kirkegård og gravlund (gamlegården) er vurdert for bevaring ut fra disse kriteriene:

Jf vedlegg 1

- Gravminner med høy alder.
- Gravminner som representerer stilhistoriske perioder.
- Gravminne som er unikt, og som det bare finnes ett av på gravplassen.
- Gravminner som har sjeldne innskrifter i form av gravskrift eller yrkesbetegnelser, eller hvor symbolbruk er fremtredende.
- Gravutstyr med stor kunstnerisk eller håndverksmessig verdi.
- Gravminner av lokalt materiale eller som er tilvirket lokalt.
- Gravminner som har personhistorisk verdi.

Lørenskog kirke

2. Innledning/formål

Lørenskog har vært et stabilt bondesamfunn i flere hundre år, dette kan vi delvis lese ut fra gravminnene fra slutten av 1800-tallet. Det er et stort antall gravminner med navn fra de gamle gårdene. På midten av 1900-tallet fikk kommunen flere innflyttere og innbyggertallet har økt godt utover på 2000-tallet. Endringene kan vi lese ut fra gravminnene, hvor gravminnene består av et stort mangfold, både i tid og utforming.

Det er mye personhistorie å finne på gravplassen. For de som har slektningene sine gravlagt her, vekker det minner når en ser navnene. Det gjør det også for de andre som kjente vedkommende. Når en ser igjen gårds- og familienavn har det stor lokalhistorisk verdi.

Gravminnets utseende, materialbruk, størrelsen, form, skrift og dekor på gravminnet representerer ulike stilarter og epoker. Å ta vare på ulikhetene er en sentral del av bevaringsarbeidet.

2.1. Bakgrunn

Formålet med bevaringsplanen for Lørenskog kirkegård og gravlund er å ta vare på gravutstyr og gravplassanlegget som ligger i tilknytning til Lørenskog kirke, som er en middelalderkirke og dermed automatisk fredet.

Fakta om kirkegården i dag:

Adresse	Hammerveien 1, 1473 Lørenskog
Koordinater:	59.924565°N 10.984759°Ø
Gnr/bnr:	111/20, 111/91 og 111/92
Anlagt:	Kirken ble bygd på 1200-tallet, gravplassen ble inngjerdet ca. år 1846
Antall dekar:	ca 90 dekar
Antall felt:	Kistefelt; 41 herav 4 felt for barn Urnefelt; 10 påbegynte og 22 nye, 1 for anonym minnelund
Antall:	8300 gravlagte, 6500 graver
Annet:	Et eget felt for muslimer og et for buddhister

I Lørenskog har vi god oversikt over alle eksisterende graver. Hver grav er registrert i en database - Ecclesia.

2.2. Retningslinjer for bevaringsplanen

Lørenskog kirkelige fellesråd vedtok i sak 37/2013 og 29/2014 å utarbeide en bevaringsplan for gravplassen i kommunen og nedsatte en komite. Komiteen består av følgende: Helen Østby (Lørenskog historielag), Sverre Olav Jenssen (Lørenskog kommune), Bent Salmelid (driftsleder Lørenskog kirkegård og gravlund) og Unni Dahlbak Gunnes (rådgiver Lørenskog kirkelige fellesråd).

Oppgavene var følgende:

- 1) Det utarbeides en oversikt over gravplassen der følgende er registrert/nedtegnet:
 - Gravplass på middelaldergrunn *jf vedlegg 2*
 - Ulike gravminner ut fra alder, type, materiale (steinslag, støpejern m.fl.) og lokalt kjente personer.
 - Krigsgraver
- 2) Det utarbeides en plan om hvordan (hvor) man ønsker å bevare gravminnene.
- 3) Det utarbeides kriterier for framtidig bevaringsarbeid.

2.3. Hjemmelsgrunnlag

Bevaring på gravplasser har hjemmel i følgende lover, forskrifter, rundskriv:

Gravferdsloven § 18

Forskrift til gravferdsloven § 27

Lov om kulturminner

Plan og bygningsloven

Rundskriv T3/2000 fra Miljøverndepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Vedtekter for Lørenskog kirkegård og gravlund.

Vi finner lovgrunnlag for en bevaringsplan i § 27 Bevaring i Forskrifter til lov om gravplasser, kremasjon og gravferd: *Kirkelig fellestråd kan vedta at områder av gravplasser eller enkeltgraver med gravminner og annet utstyr skal bevares. Slikt vedtak kan bl.a gjøres dersom gravminner på et område av gravplasser eller en graver av en viss alder, at det representerer stilhistorie, det har et lokalt særpreg i form eller material bruk, gir uttrykk for en interessant personalhistorie eller er unikt. Gravplassvedtektene skal inneholde egne bestemmelser for de områder eller graver som vedtas bevart.*

Miljøverndepartementet skriver bl.a følgende i Rundskriv 02.05.2000 nr T-3/00, Forvaltning av kirke, kirkegården og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø:

Kirkelig fellestråd har et ansvar for å vurdere om bevaring av enkeltgraver eller deler av kirkegården er aktuelt, og kan etter § 27 i gravferdsloven vedta at områder av kirkegården eller enkeltgraver med gravminner og annet utstyr skal bevares. Dette gjelder utstyr som er i kirkegårdens eie, eller i privat eie når det gjøres avtale om bevaring. Fellestrådet bør se til at det iverksettes sikringstiltak for å sikre at særlig verneverdige gravminner ikke forfaller/forringes. Riksantikvaren kan bistå med rådgivning vedrørende konserverings- og sikringstiltak.

Gravminner i kirkegårdens eie som er eldre enn 60 år og yngre enn fra 1536, skal ikke flyttes eller fjernes før vedkommende fylkeskommune/samisk kulturminneråd har hatt anledning til å uttale seg. Når det gjelder flytting av kulturhistoriske verdifulle gravminne i privat eie, bør fylkeskommunen/samisk kulturminneråd varsles på forhånd.

2.4. Gjennomføring

Det er ca 6500 graver i Lørenskog kommune med ca 8300 registrerte gravlagte. Komiteen har derfor foretatt følgende prioriteringer:

1. Alle gravminner eldre enn 60 år er blitt fotografert og deretter vurdert.
2. Lokalt kjente personer.
3. Alle gravminner på bevaringsverdig felt er vurdert.

Vi har 13 registrerte gravminner som er eldre enn fra 1920, fra årene 1921-1945 har vi i dag 239 registrerte og fra 1946-1965 har vi 540 registrerte gravminner. I alt har vi vurdert 792 gravminner.

3. Beskrivelse av gravplassen

3.1. Historisk tilbakeblikk

Gravplassens historie går tilbake til Olav den Hellige. Før hans tid ble de døde gravlagt på eiendommen der de hørte hjemme. Den jevne mann og kvinne ble gravlagt i flate graver, dvs i graver som ikke hadde noen terrengmessig markering. Med innføringen av kristendommen ble det det bygd kirker og etterhvert kirkegårder. Nye lover (Gulatingsloven) krevde at de døde skulle gravlegges her, i vigslet jord.

I middelalderen (1030-1530) utviklet det seg normer for hvor man skulle bli gravlagt. De velstående ble gravlagt nærmest kirken og de fattigste nærmest gjerdet, dvs lengst unna kirken.

Enkelte ble gravlagt under kirkegulvet. Vi er ikke kjent med at noen er gravlagt under kirkegulvet i Lørenskog kirke.

Noen steder var det bestemt at drapsmenn, de om tok hadde tatt sitt eget liv og udøpte barn ble gravlagt utenfor gravplassen.

Det er en gammel tradisjon på gravplassen at den døde ble gravlagt slik at personen så mot soloppgangen i øst ved Jesu gjenkomst, "For som lyset går ut fra øst og skinner like til vest, slik skal Menneskesønnens komme være." (Matt 24:27)

3.2. Statistikk for Lørenskog kirkegård og gravlund

	<i>År 1901</i>	<i>År 1950</i>	<i>År 2000</i>	<i>År 2014</i>
Gravferder	20	46	190	206
Begravelser	20	42	114	101
Urne	1	4	76	105

4. Generelt for bevaringsplanen

4.1. Definisjoner

Det er mange «interne» uttrykk som brukes i dokumentet.

Gravplass:

Det er det nye formelle navnet på kirkegård og gravlund.

Gravsted:

Et gravsted kan bestå av flere graver. Et gravsted kan opprettholdes i 60 år etter siste gravlegging. Feste kan eventuelt forlenges ved søknad. Ellers vil gravstedet bli slettet/eventuelt vernet.

Fredningstid:

Hver grav er fredet i 20 år etter gravlegging.

Gravminne i gravplassens eie:

Opprinnelig eier/gravfester har ønsket å slette gravminnet. Gravplassforvaltningen har overtatt ansvaret for dette ut i fra bevaringsverdige hensyn.

Gravfelt - gravrekker – gravnummer:

Gravplassen er delt opp i gravfelt.

Gravfeltet består av gravrekker, navngitt med tall.

Hver grav i en gravrekke har et gravnummer. Eksempelvis: Grav: 01.105.01.010.

Graven ligger på gravplassen (01), felt 105, rad 01 og grav nr 10.

Bevaring av en enkelt gravminne:

Gravminnet blir bevart ved opprinnelig grav. Graven kan brukes videre, men den kan ikke slettes. Når gravminne som er bevart ikke er festet lenger (ønske om sletting) da overtar Lørenskog kirkegård og gravlund ansvaret.

Bevaring av gravfelt (områder):

Gravfelt blir bevart for å opprettholde et helhetlig miljø. Gravfeltet vil kunne benyttes av familier til eksisterende graver, men det settes strenge krav til «nye» gravminner.

Sletting/fjerning av gravminne:

Det er ikke alle gamle gravminner som kan/bør tas vare på. Disse kan fester be om at blir fjernet. Vi vil deretter lagre gravminnene i ett år, før de kjøres bort og knuses.

Gjenbruk av gravminne:

Det er flere muligheter til å sikre gjenbruk av gravminner:

- Samme gravsted, samme gravfester:
Gravfester vil benytte gravstedet for fremtidige gravferder. Gravminnet slipes ned og ny inskripsjon påføres eller man benytter baksiden av gravminnet.

- Samme gravsted, ny gravfester:
Kirkevergen kan tilby ny gravfester et gravsted med eksisterende gravminne. Gravminnet må slipes ned og ny inskripsjon påføres.

Gravutstyr: Dette inkluderer gravminne med sokkel og rammer, lykter, bilder, engler, dyr og vaser (annet utstyr) som er montert på gravminnet.

4.2. Tidstypiske gravminner

Gravminner har endret seg over tid. Fra begynnelsen av 1900-tallet ble det mer vanlig med gravminner i stein enn i tre eller støpejern. Det var nok langt fra alle som hadde økonomi til store gravminner, man så stor forskjell på gravminnene.

Gravminner er blitt mindre og lettere med årene. Det er også blitt langt mindre gravutstyr som kantstein, ramme og gitter.

Bakgrunnen for disse endringene har sitt utgangspunkt i effektivisering av gravplassdriften.

De siste årene har en ny trend kommet. Det settes mer lys, løse pyntegjenstander, tegninger og brev på gravstedet. På barnegraver settes også bamser og andre gjenstander.

Fotograf Anders Bugge- riksantikvaren ca 1933 – bildet viser at det var rammegraver på felt 103.

Dagens gravplassvedtekter setter klare begrensinger på gravminnenes størrelse. De skal ikke være tyngre enn 300 kg. Gravminnets største høyde er 150 cm, største bredde 85 cm og største tykkelse 60 cm. Gravminnet skal være montert på et fundament og sikret med to bolter.

Gravminnet har fått en enklere utforming, og de har ofte løse dekorgjenstander som lykter, fugler og bilder.

5. Bevaringsplanen

5.1. Målsetting for bevaringsplanen

Vern av gravminner er et offentlig oppdrag, gitt innenfor en rekke formelle rammer som forskrifter og lovverk. Vi er forpliktet til å holde oss innenfor de kriteriene som er gitt for bevaring.

Vi må likevel ikke glemme at opplevelsene en får ved å vandre på en gravplass ikke bare handler om navn på personer og familier. Det handler også om kunst- og kulturhistoriske opplevelser. Vi håper at dette også kan føre til en bevisstgjøring av materialbruken. Bruk av ulike former, tekst, dekor- og symbolelementer vil gjøre opplevelsen mer verdifull og føre til en økt forståelse for gravplass som et kulturminne.

Bevaringsplanen er et hjelpemiddel for gravplassforvaltningen i det daglige arbeid med gravminnene. Den skal være til hjelp for å peke på hva som bør bevares og hvilke som kan slettes.

På Lørenskog kirkegård og gravlund ønsker vi å bevare et stort mangfold av gravminner. Som middelalderkirke er kirken automatisk vernet. I avgrensingen av fredet området rundt kirken inngår også en sikringssone på 5 meter. Her er det tillatt med gjenbruk av graver, men ikke nye graver. Utover dette er det flere gravminner vi ønsker å bevare. Området vi ønsker å bevare er mye sammenfallende med området hvor mesteparten av bevaringsverdige gravminner står. *(Jf vedlegg 2)*

Vi ønsker å verne gamle gravminner og gravminner fra ulike perioder, alle gravminner eldre enn 100 år (fra år 1915 eller eldre), gravminner med ulike former og typer, ulike materialer. Alle gravminner av jern og sement bør bevares siden de i dag er så sjeldne, men da bør også andre gravminner som er sjeldne eller skiller seg ut bevares. Dersom ett eller flere av disse kriteriene er oppfylt, og gravminnet står på sin opprinnelige plass, er det gode grunner til at vi foreslår at gravminnet blir bevart.

5.2. Bevaringskriterier

Komiteen ble enige om å benytte tidligere kirkegårdskonsulent Helge Klingbergs forslag til bevaringskriterier av gravminner:

- **A** Gravminner med høy alder.
- **B** Gravminner som representerer stilhistoriske perioder.
- **C** Gravminne som er unikt, og som en ikke finner maken til på gravplassen.
- **D** Gravminner som har sjeldne innskrifter i form av gravskrift eller yrkesbetegnelser eller hvor symbolbruk er fremtredende.
- **E** Gravutstyr med stor kunstnerisk eller håndverksmessig verdi.
- **F** Gravminner av lokalt materiale eller som er tilvirket lokalt.
- **G** Gravminner som har personhistorisk verdi.

Bokstavene det referer til i oversikten er brukt i lista over bevaringsverdige gravminner.

Eldste gravminner

På Lørenskog kirkegård og gravlund er to av de eldste, daterte gravminnene fra 1700-tallet. Dette er to gravminner i stein. (Opprinnelig var de trolig liggende i bakken.) De ble funnet ved en tilfeldighet i 1947 da sakristiet på sydsiden av kirken ble revet. De ble brukt som dørhelle med inskripsjonen ned, og det er ukjent hvor de stod opprinnelig. Det var Steffan Gjørvad, den gang kirketjener og skolestyrer, som fikk steinene rensert og satt dem der de står i dag. Disse er plassert i utkanten av felt 103, ved trappen. Les mer om disse på vedlegg.

01.103.02.001 og 01.103.02.002

2 av de eldste gravminnene fra 1700-tallet

Jernkorset på felt 104 er fra år 1690. Les mer om dette i vedlegget.

01.104.05.05

På hele gravplassen har vi kun 13 gravminner eldre enn 100 år. Alle disse bør bevares. Det er kun gravminner eldre enn fra 1536 som automatisk er fredet.

Ingen gravminner eldre enn 60 år skal fjernes uten at fylkeskommunen har fått mulighet til å uttale seg.

Jernkorset fra 1690

5.3. Kategorier av gravminner

Ved gjennomgang av våre gravminner har vi delt dem opp i 15 ulike typer. Vi ønsker bevaring av ett eller flere fra hver kategori. Her er stilene og formene listet opp:

		
1 – Kvadratisk obelisk Tidstypisk i 1880–1920-årene	2 – Flat obelisk Tidstypisk i 1890–1920-årene	3 – Rektangulært stående Tidstypisk i 1920–1930-årene
		
4 – Kvadratisk Tidstypisk fra 1960-årene	5 –Rektangulært liggende Tidstypisk i 1930–1950	6 –Rektangulært med vanger Tidstypisk i 1930-årene
		
7 – Naturstein	8 – Bok	9 –Betongstein Tidstypisk 1940–1950
		
10 – Jernkors	11 – Steinkors	12 – Trekors

		
<p>13 – Steinplate på bakken Tidstypisk i 1900–1920</p>	<p>14 – Kulet stein Tidstypisk i 1920</p>	<p>15– Moderne Tidstypisk etter år 2000</p>

Bildene er tatt på Lørenskog kirkegård og gravlund

Materialer

Det er brukt ulike materialer på gravminnene.

Stein er det dominerende materialet som er brukt på gravminnene, før og nå. Eldre gravminner har norske bergarter som lys - og mørkgranitt, grorudgranitt (rødlig), larvikitt (mørk/svart) og ulike marmorsteiner fra Nord-Norge. I senere tid er det kommet til mange gravminner fra utlandet, hovedsakelig Asia (India).

Jern finner vi bare på ett gravminne, jernkorset fra 1690. På eldre bilder har vi sett at det har vært flere jernkors tidligere. Vi kan ikke finne noe som tyder på at det har vært brukt jernplater.

Tre er brukt på kun få graver, hovedsakelig som ventetegn. De har kort holdbarhet.

Betong var populært på 30- og 40-tallet. Det var nytt, lett å forme og rimelig holdbart. Vi har registrert flere gravminner med betong. Mange av disse er brukt på barnegraver.

Glass er brukt som innskriftplate, i hovedsak i en betongstein. Disse foreslås bevart.

Komiteen foreslår bevaring av samtlige gravminner av jern (1), tre (1) og betong/glass (21). Av steiner vil det bli foreslått et representativt utvalg. Utstyr av lokale materialer eller lokalt produsert gravminne vil bli vektlagt.

5.4. Symboler og dekor

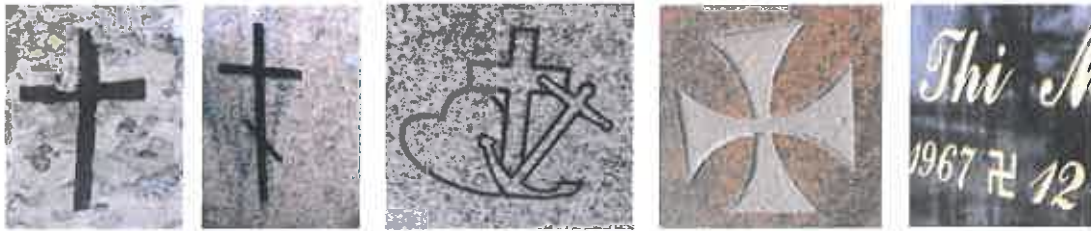
Mange gravminner har symboler, her har vi tatt med noen av symbolene /dekoren som brukes:

Kors - det mest brukte enkeltsymbolet.

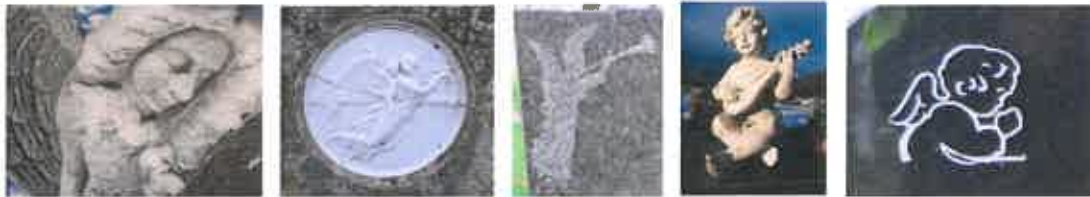
Korset er det fremste kristne symbolet, og det finnes i mange former.

Korset ble i utgangspunktet sett på som et seierstegn over døden.

I vår tid er korset mer blitt et tegn på død og sorg.

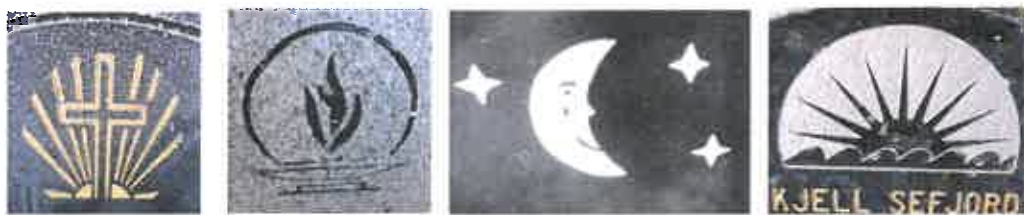
Engel - brukt på forsiden av steiner og løs dekorasjon

Planter - eføy som evig grønn,
 Akset er et symbol på livets vekst.
 Det viser også til Jesu ord: Om ikke hvetekomet faller i jorden og dør, blir det bare
 det ene korn, men hvis det dør bærer det meget frukt.

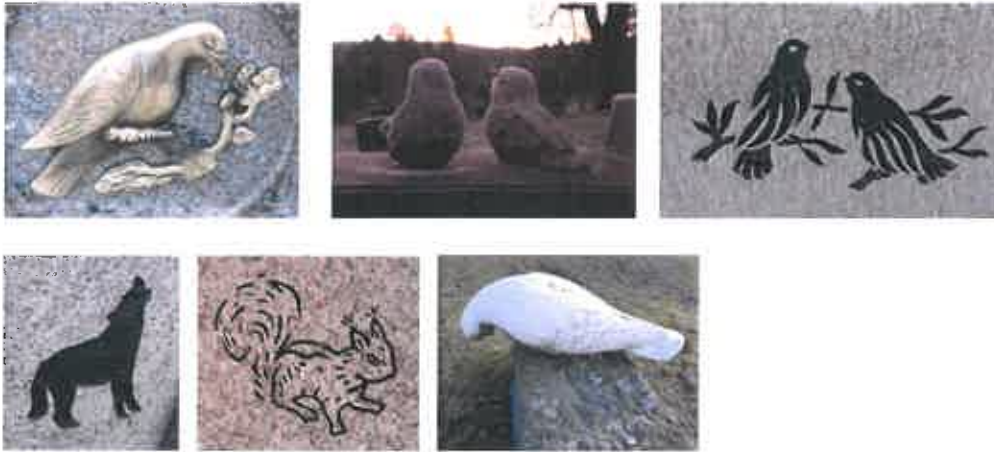
Lyset - sol, stjerner, månen, solen
 Kristus er verdens lys.

Hjerte -

Dyr - spurver og duer er mye brukt, firbente dyr som hjort, ekorn og hund brukes også

Andre uttrykk - gamle og sammensatte symboler

Andre - med nyere uttrykk

Barnegraver -

Noen nyere uttrykk

Titler - ble tidligere mye brukt, Her er noen eksempler:

			
gårdbruker	typograf	drosjeeier	lensmann
			
skinnesveiser	skrifthugger og hustru	organist	kirketjener
			
kyrkjesongar	mor	skredder	bibelbud
			
maskinsjef	malermester	tømrer	kommunekasserer
			
trädgårdsmestare	stasjonsmester	tapetsermester	prost

Tekster:

Bildene er tatt på Lørenskog kirkegård og gravlund.

5.5. Historiske personer i Lørenskog

Gravplassen er et offentlig rom der fortiden og historien har et spesielt sterkt nærvær. Ved å lese på gravminnene oppdager man kjente og mindre kjente lørenskognavn. Her ligger mange bønder, prester, lærere og «hustruer». Her ligger unge og gamle, rike og fattige, side ved side. Her er også mange små barnegraver. Komiteen var i tvil om i hvor stor grad et gravminne skulle vernes på bakgrunn av hvem som er gravlagt der. Vi har likevel valgt å ta med følgende gravminner til personer som har satt spor etter seg og som har fått en vei oppkalt etter seg i Lørenskog.

Mathilde Philips 1900-1991

Søster Mathilde Philips var en verdsatt og høyt respektert kvinne i Lørenskog. Hun vokste opp i Bergen men bodde mer enn 50 år i Lørenskog. Hun var helse- og menighetssøster fra 1937-1965. Hun ble i år 2000 kåret til 1900-tallets betydeligste person i kommunen.

Søster Mathilde

Gravminnet: 01.049.03.04

Søster Mathildes gate ligger i Lørenskog sentrum vest ved siden av Lørenskog storsenter (Triaden).

Ola Hegerberg 1894-1984

Rektor og motstandsmann. Hegerberg vokste opp på gården Hegerberg i Tingvoll. Han tok lærerskolen i 1920 og ble ansatt ved Fjellhamar skole i 1924. I 1936 ble han den første sjefen for Lørenskog bibliotek, en stilling han hadde frem til 1967. Han engasjerte seg sterkt i lokalsamfunnet. Under 2. verdenskrig ble han fengslet to ganger og satt på Grini fangeleir. Han fortsatte som lærer, etter krigen som skolestyrer og senere som rektor. Han skrev «Sang til Lørenskog» og har mottatt Kongens fortjenestemedalje i sølv.

Ola Hegerberg

Gravminnet: 01.039.01.015

Ola Hegerbergs gate ligger i Lørenskog sentrum vest ved siden av Lørenskog storsenter (Triaden).

Gravminnet: 01 057.08.010

Paul Haakon Paulsen 1908-2005

Han ble født i Brandbu på Hadeland. Han ble i 1945 kontorsjef og likningssjef, senere Lørenskogs første rådmann. Han fikk stor betydning for utformingen av det moderne Lørenskog. Han var en viktig aktør i forbindelse med at Sentralsykehuset i Akershus ble lagt til Lørenskog.

Rådmann Paulsens gate ligger i Lørenskog sentrum vest ved siden av Lørenskog storsenter (Triaden). Gata ble oppkalt etter han i 2005.

Nils Friis Daae

Gravminnet: 01.102.01.010.

Nils Friis Daae 1869-1962

Han bodde på Rasta gård og var den første kommunekassereren i Lørenskog fra 1904.

Nils Friis Daaes vei ligger på Rasta.

Gravminnet til Bolette Augusta Baarlibakken er dessverre slettet, vi har allikevel valgt å nevne henne fordi hun har fått en vei oppkalt etter seg.

Bolette A. Baarlibakken
Gravminnet er slettet, det sto på 01.104.02.001

Bolette Augusta Baarlibakken 1875-1958

Hun bodde på gården Bårlibakken i Lørenskog. Hun var formann i Sanitetsforeningen i over 15 år. Medlem av skolestyret og helserådet. Har fått Kongens fortjenestemedalje i sølv.

Bolettes vei ligger ved A-hus. (Akershus universitetssykehus). Bolettes vei ble oppkalt etter henne i 2007.

5.6. Krigsgraver

Nesten 30.000 utenlandske borgere som døde under 2.verdenskrig, er gravlagt i Norge. Deres graver går under kategorien krigsgraver. Ifølge internasjonale overenskomster skal alle krigsgraver bevares for all framtid. Vi har ingen krigsgraver for utenlandske soldater i Lørenskog kommune, men én person som falt under siste verdenskrig:

Olav Rognstad 10.05.1911-15.04.1940

Han var lærer i Siljan.
Gift 1934 i Lørenskog kirke med Randi Nicoline Daae. Var menig soldat under kampene i Ådal 1940, og ble stilt som vaktpost mens troppen trakk seg tilbake. Ble skutt av tyskerne 15. april 1940 da han forsøkte å komme i kontakt med den norske troppen igjen. Gravlagt i Lørenskog.
Kilde: *De falt for Norge- VG*

Olav Rognstad ble begravd fra Lørenskog kirke 17. mai 1940. 18.mai 1941 ble det reist en bauta til hans minne.

Fra heftet "Lite samfunn møter stor krig" av Ola Alsvik står det:

" Olav Rognstad, som var født og oppvokst i Lørenskog og falt i kamp i april dagene 1940, ble en mektig markering av lokal motstandsvilje. Selve gravferden fant sted på nasjonaldagen 17. mai 1940. Omtrent et år etter ble bautaen avduket ved en storslagen seremoni. Initiativtakeren bak avdukingen - Ola Hegerberg - ville nok en gang legge arrangementet til nasjonaldagen. Men lokale nazimyndigheter grep inn, og tvang fram en forskyvning av seremonien til dagen etter - den 18. mai. Slik håpet man å ta brodden fra det hele. Men det oppnådde man neppe.

Relieffet på bautaen ble utført av Alfred Damhaug.

Bildet er fra avdukingen 18.mai 1941.

*Bautaen var gitt av
Bondeungdomslaget
i Lørenskog. Noen år etter
Rognstads bortgang ble det
holdt en seremoni og kranse
nedleggelse ved hans grav i
anledning nasjonaldagen. Når
dette opphørte er uklart.*

5.7. Framtidige bevaringsplaner- konsekvenser for gjennomføring av bevaringsplan

Komiteen foreslår at følgende momenter legges til grunn for gravplassforvaltningene framtidige arbeid med gravminner:

- Gravfester oppfordres til å benytte nåværende gravminner ved gjenbruk av grav. Ved plassmangel for nye navn kan for eksempel gravminnet snues.
- Bevaringsverdige gravminne med gravfester:
 - Graven kan brukes som før
 - Gravminnet kan ikke flyttes.
 - Alle endringer må søkes om. Dette gjelder dekor og endringer av navn/skrift.
- Bevaringsverdige gravminner uten gravfester:
 - Gravminnet blir stående, gravplassforvaltningen overtar ansvaret.
 - Gravplassbetjeningen holder det pent rundt disse gravminnene ved at gresset klippes med jevne mellomrom, det blir ikke plantet.
- Graver på bevaringsverdige felt, men hvor gravminnet ikke er bevaringsverdig:
 - Graven kan brukes som før.
 - Alle endringer må søkes om.
- Gravminner eldre enn 60 år og som ikke er bevaringsverdig.
 - Hvis gravminnet er festet, ingen konsekvenser.
 - Når graven blir slettet, må gravplassforvaltningen søke fylkesmannen om evt. sletting.
 - Hvis fylkesmannen ikke ser en verdi i gravminnet, ønsker gravplassforvaltningen å la gravminnet bli stående. Gravminnet må da slipes ned for tekst. Gravminnet blir da tilgjengelig for ny fester på gravstedet. Ny fester belastes kostnadene.
- Det opparbeides et depot med eldre gravminner (av gravminner som er tatt inn/slettet). Et bildearkiv over disse gravminnene bør være tilgjengelig.
- Ved begjæring om sletting av graver må gravplassmyndigheten alltid foreta vurdering om gravminnet er bevaringsverdig.

- Gravplassforvaltningen søker kommunen om et årlig beløp til vedlikehold av bevaringsverdige gravminner. Riksantikvaren kan søkes.
- Gravminnene restaureres og holdes vedlike i henhold til bevilgede midler.

5.8. Oversikt over vernet bevaringsmiljøer og gravfelter

Ifølge komiteens mandat skal den vurdere naturlige bevaringsmiljøer på gravplassen. Lørenskog kirke er fredet og dermed er et område rundt kirken også fredet.

Jf vedlegg 2

I tillegg til dette området så er de 2 portsøylene som står mot vest (mot Gamle Hammer skole) det eneste komiteen har funnet som er verneverdig. Komiteen foreslår at disse 2 portsøylene blir bevarte der de står i dag.

Vi vet ikke eksakt hvor gamle de er, men de kan muligens være fra den tiden da kapellet ble bygget, ca rundt 1923.

Se postkortbilde fra 1928.

Bildet er tatt i 2015.

Følgende felter er bevart:

Felt 102, 103, 104, 106 (de gamle barnegravene) og deler av **felt 107**.
(Deler av feltene 102,103 og 104 er på fredet området.)

Jf vedlegg 3

5.9. Oversikt over gravsteder til bevaring

Totalt foreslår komiteen å bevare 81 gravminner på Lørenskog kirkegård og gravlund. Gravplassforvaltningen må lage skriftlig avtale med de gravene som har gravfester *Jf vedlegg 4 - oversikt over gravminner som ønskes bevart*

Av disse gravminnene er følgende:

- Gravminner over 100 år - 13 stk fra før 1920
- Gravminner laget av jern - 1 stk
- Betong/glass gravminner – 21 stk
- Krigsgraven - 1 stk
- Et utvalg av gravminner etter kjente personer i Lørenskog - 6 stk

5.10. Oversikt over gravsteder til gjenbruk

Komiteen har forslag om at utvalgte gravminner som er eldre enn 60 år (gjelder ikke de som er vernet) blir stående til gjenbruk. Dette gjelder kun gravminner som fester vil slette. Gravplassforvaltningen vil avgjøre om gravminnet skal være til gjenbruk. Gravminnet blir stående og navnene vil bli slipt bort. Ny fester kan kjøpe gravminnet og bruke det gravstedet. Da sikrer vi at gravplassen har et representativt utvalg typer gravminner i fremtiden. Gravplassen vil dermed gjenspeile de forskjellige tiders gravminner frem til i dag.

6. Konsekvenser og økonomiske forhold

Bevaringsplanen for Lørenskog kirkegård og gravlund får noen konsekvenser for gravplassforvaltningen. Disse konsekvensene vil komme til uttrykk i form av nye vedtekter, og i form av konkrete tiltak som må utføres.

6.1. Nye gravplassvedtekter

§ 12 Særbestemmelser for gravfelt med bevaringsmiljø.

Gravfeltene skal bevares slik bevaringsplanen tilsier angående bevaring og gjenbruk. Dersom det opprettes nye festeavtaler på bevaringsverdige gravfelt, skal gravplassforvaltningen stille særskilte krav til gravminnet. Det skal legges vekt på materialbruk, form og størrelse slik at det nye gravutstyret i størst mulig grad harmoniseres med det som er bevart.

§ 13 Bevaring av gravminner i privat eie.

For gravminner og annet utstyr på grav som ønskes bevart, og som er i privat eie, gjøres det skriftlig avtale med gravfesteren om bevaring.

Avtalen forutsetter at:

- Bevaringen ikke får noen følger for eierens bruk av gravstedet.
- Gravminnet skal ikke suppleres eller forenkles.
- Når det ikke er plass til flere navn på gravminnet skal det være anledning til å legge ned en navneplate i bakken (i høyde med terrenget omkring)

Gravminnet overtas av gravplassforvaltningen når festeavtalen opphører.

6.2. Restaurering av gravminner til bevaring

Mange av gravminnene som er foreslått til bevaring trenger oppussing. Så lenge graven er i bruk og gravminnet i privat eie, er det eieren selv som må bestemme og eventuelt bekoste oppussing av gravminnet.

Når gravfestet opphører og gravminnet tilfaller gravplassforvaltningen er det gravplassforvaltningen som overtar fremtidige utgifter. Man må beregne ca 5000,- i kostnader pr grav.

6.3 Gravminner som ikke er til bevaring, men er på bevaringsverdig gravfelt

Gravstedet kan benyttes etter gjeldende regler, det får ingen konsekvenser for bruken av gravstedet. Men ved eventuelle endringer av gravminne må festere søke spesielt om dette, da dette gravminnet står på bevaringsverdig miljø på et vernet felt. Det er ikke lov til å ta i bruk slettete graver.

6.4 Oppussing av gravminner til gjenbruk

Gravminnene som er foreslått til gjenbruk må slipes ned og istandsettes før de kan tilbys ny fester. Prisen på gravminnet til ny fester må dekke alle utgiftene. Det forutsetter at gravminnene overdras til gravplassforvaltningen vederlagsfritt når gravfestet opphører.

Gravminnet blir stående på stedet og nye festere får tilbud om å få bruke graven inkl. gravminnet.

Kilder:

Akershus.kulturnett.no
Lørenskog Historielag
Norges kirker.no
Riksantikvaren.no/askeladden
Bevaringsplaner fra Modum, Bodø, Oslo, Sandnes, Eidsberg

<i>Foss, Olav;</i>	Lørenskog bondesamfunn og forstad, Nationaltrykkeriet Oslo 1956
<i>Gjørvad, Steffan;</i>	Lørenskog kirke gjennom 800 år, jubileumsskrift. OK Trykk Fjellhamar 1980
<i>Gjørvad, Steffan m.fl.</i>	Lørenskog kirke 825 år, jubileumstidsskrift Merkur Trykk Lillestrøm 2005
<i>Haavelmo, Halvor;</i>	Skedsmo I, bygdens historie, Nationaltrykkeriet Oslo 1929 (S I)
<i>Haavelmo, Halvor;</i>	Skedsmo III, bygdens historie, Nationaltrykkeriet Oslo 1950-1952 (S III)
<i>Klingberg, Helge;</i>	Gravminner gjennom tusen år E-forlag, 2013
<i>Klingberg, Helge;</i>	Kirkegården et levende kulturminne ARFO, 2005
<i>Klingberg, Helge;</i>	Den nye kirkegårdsboka Ars Longa as, 2005

Fotograf: Bent Salmelid (*alle nye bilder*)

Vedlegg - Lørenskog kirkegård og gravlunds historie

Fra Riksantikvaren/ 'Askeladden':

LØRENSKOG, gnr. 111 Hammer (Lørenskog sogn). Den romanske steinkirken, som har rektangulært skip og smalere, tilnærmet kvadratisk kor (NK 179), står på (gnr. 111) Hammer rett øst for gårdene og ned for en ås. Rygh har 1594 som eldste kilde til gårdsnavnet Hammer (NG 280), men muligens kan den skyldparten i Hamre som i 1393 lå til Gjerdrum kirkes mensa (RB 415), og som hos Rygh er ført til et bruk av Fjælstad i nabosognet Gjerdrum (NG 303), i stedet gjelder Hammer i Lørenskog sogn (RB 682).

Kirken er ikke nevnt med gårdsnavnet i middelalderen, kun bygdenavnet Lørenskog. Utfra lokaltopografi og navnetyper bør i tillegg til Hammer også (dagens gnr. 112) Torshov og (113) Nordby kunne regnes til opphavsgården i tiden da kirken ble reist. Eventuelt kunne denne ha hett Leireimr (jfr. NG 276). Det ble ikke ført prestbol til kirken i 1393 (RB 406), men på 1570-tallet lå det en bygselpart i Hammer til mensa ved Skedsmo hovedkirke (St. 127) hvilket er en indikasjon på et tidligere prestbol.

I 1400 skulle biskopen under visitas ha 2 nattleger firir Fith ok Aker og kirkene på Rælingen og Lørenskog, og han tok 4 huder i katedratikum for Fet og 1 firir Ræling ok Løyrikskogh (RB 561, DN VI:448). Aker var bygdenavnet på den del av Fet sogn som lå vest for Glomma og den del av Skedsmo sogn som lå øst for Leira (NG 245).

Om lag 100 m vest for kirken, oppe på åsen ligger et gravfelt

Lørenskog kirkegård og gravlunds historie:

*De bygde si kjerke ved Torshovets brønn
Og møttes til høgtid, til takk og til bønn.
De vigslet til Kvite-Krist Torshovets voll
Og la sine døde i hellig mold.*

«Sang til Lørenskog» v.3 av skolestyrer OLA HEGERBERG

Lørenskog kirkegård og gravlund er den eneste gravplassen i Lørenskog, og det har den vært i over 800 år. Funn fra vikingetiden (ca.800-1050) forteller ikke om at det var fastboende i Lørenskog, derimot er flere av gårdsnavnene fra eldre jernalder (før ca. 600 e.Kr.), altså fra hedensk tid, blant annet Hammer. De første boplassene i Lørenskog mener en var ved Hammer. Hammer var i lang tid sentrum i bygda. Litt nord for Hammerberget ligger gården Torshov. Der dyrket forfedrene sin åsatro. Da så kristendommen kom, var det naturlig at kirken fikk sin plass i nærheten av det gamle kulturstedet og i sentrum av bygda. Kirkas historie er godt beskrevet tidligere, nå vil vi se litt på gravplassens historie.

Den eldste delen av gravplassen ligger nærmest kirken, området har vært brukt som gravplass i flere hundre år. Kirken er fra middelalderen (1000-1536 e. Kr.) men vi har ingen gravminner fra denne perioden. Etter reformasjonen (i 1537) og frem til 1770 var gravplassen i landet preget av rot og tilfeldigheter, og bare ganske få hadde anledning til å minnes sine døde med gravminner. De eldste gravminnene vi har i dag, er to steinheller fra 1700-tallet og et jernkors fra 1690. Her i landet krevde etter hvert de eldste landlovene at det skulle anlegges gravplasser omkring kirkene. De døde skulle gravlegges der. Dette var en ny skikk som stod langt fra den eldgamle skikken med hauglegging på egen eiendom.

Gravrøysene ved Haneborgåsen er åtte markante åsrøyser som er datert til jernalderen. I sin tid har de vært godt synlige fra langt hold. (akershus.kulturnett.no)

Presten hadde i henhold til en forordning fra 1687 å påse at hver grav var 3 alen dyp (ca. 190 cm). Ingen hadde adgang til å åpne en grav uten prestens og kirkevergens anvisning. Jord som blev tillagt gravplassen, skulle innvies av prost eller prest. (S I s. 90). Senere kom forordningen (1734) om at allmuen skulle sørge for at gravplassen ble sømmelig innhegnet. Gjerdeholdet ble delt på gårdene omkring. De som gav tiende til kirken fikk fri begravelse på gravplassen, for dem selv, hustruen, barn, tjenere og husfolk som hørte gården til. Likeså hadde husmenn som betalte 8 skilling årlig, rett til fri grav. Om de ville ha ringing med stor klokke, måtte de betale for det. Tyver, røvere og bannsatte skulle ikke begraves i innviet jord. Kjettere og selvmordere kunne ikke begraves på gravplassen uten biskopens tillatelse.

I katolsk tid var det vanlig at kvelden før begravelsesdagen ble det ringt med kirkeklokkene (sjeleringing). Så var det å våke over liket natten over (nattevake). De døde ble på begravelsesdagen ført til kirken og fikk plass enten i koret eller i skipet, alt etter vedkommendes rang og sosiale stilling (S I s.90). Vi kjenner ikke til at noen er blitt begravet under kirkegulvet i Lørenskog kirke, noe som ikke var uvanlig frem til 1770.

Ulike omstendigheter gjorde at gravskikken ble endret utover 1700-tallet. Oppgangstider gjorde at gravkunsten begynte å vise seg. Gravminner ble dekorert med allegorier og symboler. Her kan nevnes 'håndtrykket', plantemotiver (ofte eviggrønne som eføy), dyremotiver, korset og medaljonger. Obelisker stammer fra Egypt, et symbol for guden Ra. Gravplatene var fremtredende utover 1800-tallet.

Rammegraver, med høyt gress rundt, (tiden ca.1900-1960) var vanlig på mange gravplasser, på et bilde fra 1933 kan vi se at det var rammegraver på felt 103 tidligere.

Plenkirkegården ble formet utover på 1900-tallet, spesielt etter at Oslo tydeliggjorde hvordan de ønsket seg at anleggene skulle se ut.

Plenkirkegårdene førte med seg mer arbeid for å holde området ved like, men det ble også mer vanlig å anlegge et plantefelt i forkant av gravminnet.

Utvidelse av gravplassen

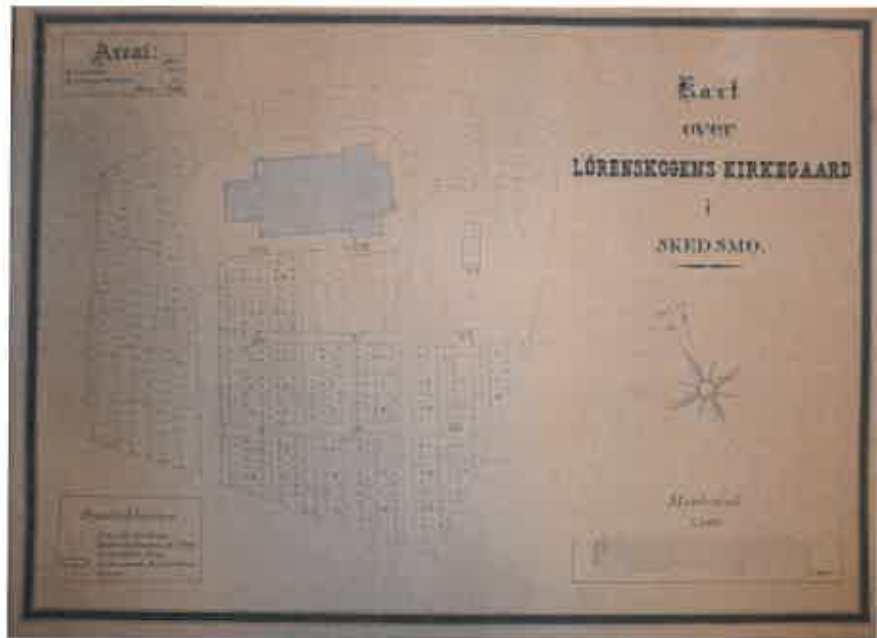
Gravplassen på Lørenskog er blitt utvidet i flere etapper. Det eldste kartet av gravplassen som er bevart er fra tiden med Skedsmo, år 1924. Da målte gravplassen 3,4 m².

Jf kart neste side.

1846 utvidelsen - dagens felt nr. 102, 103 og 104, det utgjør ca. 3000m² inkludert kirken. Denne delen var oppdelt i 9 mindre felt fra romertall I-IX. Denne delen er den første regulerte del av gravstedet i Lørenskog.

Skedsmo formannskap behandlet i 1846 spørsmålet om utvidelse av Lørenskog gravplass og ansettelse av graver.

I Lørenskog ble det fra Johan Hammer kjøpt inn 2500 kvadratalen jord som lå på søndre siden av kirken. Tidligere hadde forholdene vært uholdbare idet enhver kunne grave der han ville, men nå ble det vedtatt en plan for det hele, og gravertjenesten ble satt bort til Johan og Kristian Hammer på 5 år. Prisen per grav var 96 skilling om vinteren og 60 skilling om sommeren.

I 1900 ble det gitt detaljerte regler for bruken av gravplassen, for feste av gravsted og summen som skulle betales. Kirkekassen skulle ha 3 kroner pr. kvadratmeter, og ved fornyelse etter 20 år 2 kroner. (Foss,1956 s.314)

1924 utvidelsen - dagens felt nr.105-111 som utgjør 10 200m². Med denne utvidelsen kom også kapellet som ble ferdig i 1923. Her ligger også det første feltet med urner, tatt i bruk mulig allerede i slutten av 1930. Barnegraver fikk et eget felt, 107- nærmest kirka, og en liten del av dagens 106 som ble tatt i bruk i 1932. Gravplassen fra felt 101-111 kalles i dag for «gamlegården».

1954 utvidelsen ble ikke fullført før på 1990-tallet. Det foreligger flere utkast for området. Tilflytningen til kommunen øker sterkt, og gravplassens areal fordobles med denne utvidelsen. Området gjelder felt 033 («buen»), 034-035 («skogen»), 36-37 (urnefelt), 038-044 («nord») og 045-054 («dalen»). Området utgjør ca. 22 340m².

1958 kom det en ny innkjørsel til kirka i forbindelse med kongebesøket.

1962 utvidelsen omfatter barnegravfeltet 101 og en utvidelse av felt 105 og 106 mot nordvest. Denne utvidelsen gav nye 3 800m² som også inkluderer p-plasser.

1988 utvidelsen var også en stor utvidelse som omfatter 19 800m² på felt 055-068 («flata»). De første tegningene kom i 1980 og første grav ble tatt i bruk i 1996. Her er også flere urnefelt og et felt for anonym minnelund som ble tatt i bruk første gang i 1997.

2007 utvidelsen ble tatt i bruk i 2008 og dekker 18 170m² på feltene 062-063 (minnelunder), 069-100 med flere mindre felt for urnenedsetting. Felt 071 er forbeholdt muslimer (2009-) og felt 097 forbeholdt buddhister (2010-). Feltene preges av varierte tilbud av gravformer, med stor vekt på urnefelt.

Neste utvidelse vil mest sannsynlig gå i retning nord, mot Torshov gård.

Smijernstøtten fra 1690

Eskild Eriksen Søndre Haugers gravstøtte med inskripsjonen: «Her under hviler den salige man Eskel Eriksøn Hover som døde den 21. januari 1690». Han var en meget driftig bonde med god anseelse og stor makt. Han skal også ha vært en utmerket smed, og den vakre smijernstøtten på gravstedet hans på Lørenskogs kirkegård og gravlund skal være laget av ham selv, bortsett fra inskripsjonen. (Foss, 1956 s.109-) Smijernskors festet med klo over en stensylinder. Vridd stang. 2 tverrarmmer med vridd ring om krysset. Fløy med årstall 1690. På den største arm innskrift med versaler: «Her under hviler den salig man Eskel Eriksøn Hover som døde den 31. januari». H. ca. 270 cm.

Gravmæler

Stenhelle, lagdelt sandsten, lagt som benk inntil østre del av skipets sydmur. Innskrift m. versaler: «her under / viller / sallig / man / Mart / en / Toer / Søn / 1716». Videre er tilføyd: «KOSK / 1797 / MSD / 1805 / CKSK / F. 21 ju / 1751 D 27 M / 1843». 148 x 37 cm. Morten Torson som eide Kjenn gård, var gift med Dorte Haagensdatter fra Østby. I 1755 solgte Morten Jensen gården Kjenn til Klaus Olsen Borgen fra Fet. Klaus Olsen Kjenn døde 1797. Hans hustru Mari Simonsdatter døde 1805. Deres sønn Christian Klaussen Kjenn døde 1843. (Arb. for Romer, hist. lag IV, s. 67.)

Gravminner

Gravplassen rommer kulturhistoriske verdier med gravminnene. Den er et levende kulturminne vi ønsker å ta vare på.

Mye er likevel forsvunnet i løpet av de siste tiår. Gravminner over 100 år er hos oss sjeldne.

Mange gravminner ble fjernet i periodene før utvidelsene kom i 1924 og 1956. Spesielt i 1950-1960 -årene ble mange fjernet for gjenbruk av graver, rasjonalisering og forenkling av vedlikeholdet på gravplassen.

Bildet tatt i 1911.

Gammel gravstein på Lørenskog kirkegård

AV HANS BEATAAS

Ved restaurering av Lørenskog kirke i 1947, ble et sakristi av tre på sydsiden av kirken revet. Ved døren til dette sakristi lå det en derhelle. Da man tok den opp, viste det seg at det var en gammel gravstein, en naturlig steinhelle sikkert funnet på Lørenskog. Da man fikk rensket den, viste det seg at den har følgende inskrift:

Her under viller Sallig Man
Morten Toerson 1716.
K. O. S. K. 1797.
M. S. D. 1805.
C. K. S. K. 21 J. u 1751
D. 27 M. 1842.

Av Lørenskogboka ser vi at Morten Torson eide Kjenn gård og døde i 1716. Om han omkom ved svenskenes herjinger der, er det ikke lykkes å finne noe om. Han var gift med Dorte Haagensdatter fra Østby. Merkelig nok finner vi ikke flere av hans familie på steinen.

I 1755 solgte Morten Torsons sønnesønn Morten Jensen gården Kjenn til Klaus Olsen Borgen fra Fet. Hans navn er kommet på steinen.

K.O.S.K. Klaus Olsen Kjenn. Han døde 1797. Videre hans hustru M.S.D. Mari Simonsdatter. Hun døde i 1805. Deres sønn C.K.S.K. Cristian Klausson Kjenn, død 1843.

Denne steinen er nå reist på høyre side av inngangsporten til kirkegården.

De to eldste gravsteinminner

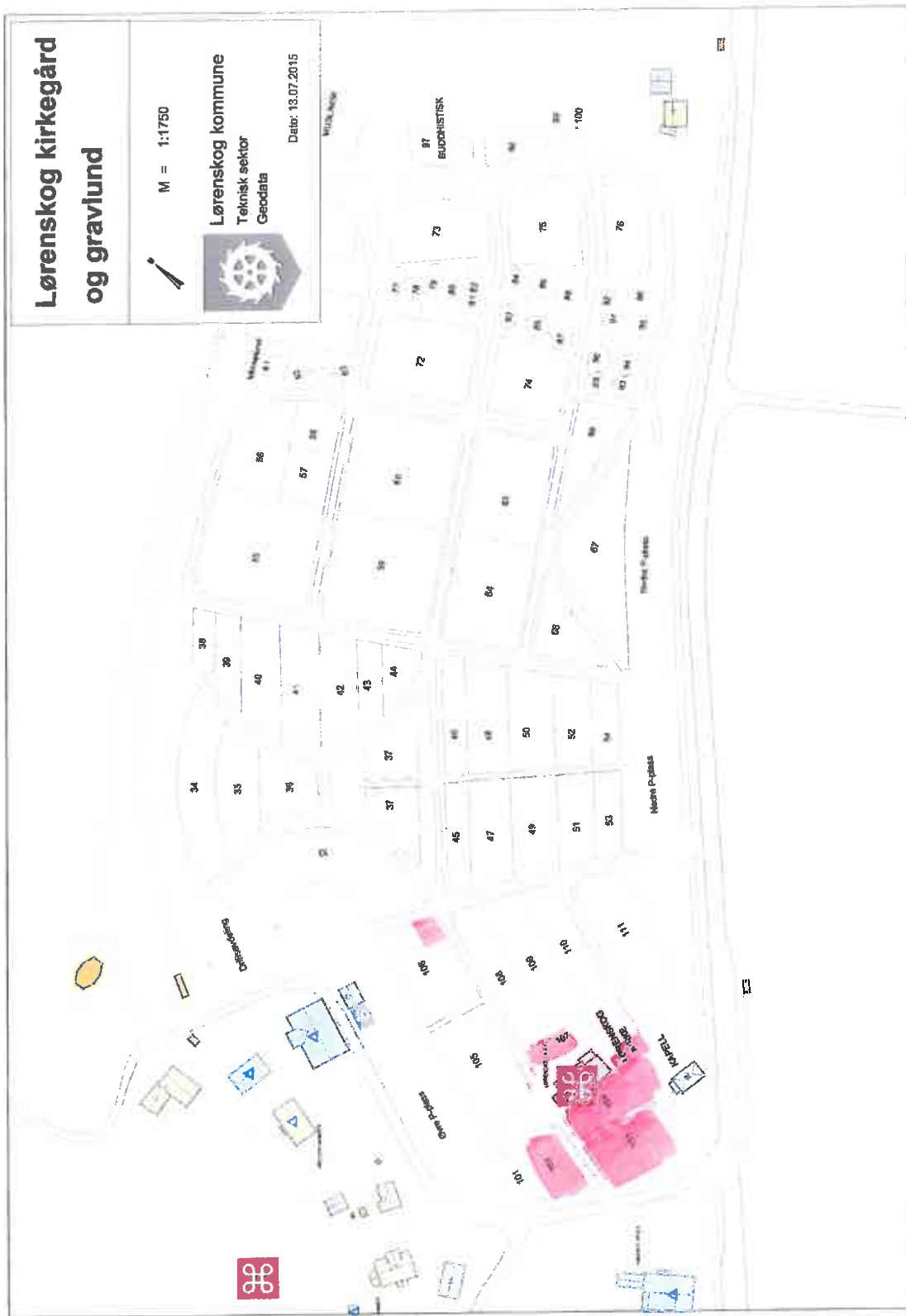
Gravsteinen nærmest, den høyeste, hørte til gården Kjenn. Den ble funnet ved en tilfeldighet i 1947 da sakristiet på sydsiden av kirken ble revet. Den ble brukt som dørhelle med inskripsjonen ned og det er ukjent hvor den stod opprinnelig. Det var Steffan Gjørvad, den gang kirketjener og skolestyrer, som fikk steinen rensert og satt den der den står i dag. Det står ikke navn men kun initialer og årstall på steinen, bla eier av gården rundt 1700, Morten Toresen, død 1716. På folkemunne het det at han ble drept av svenskene da Karl XII hadde hovedkvarteret på Kjenn i mars 1716. Under hans initialer står initialene til ekteparet Klaus Olsen fra Nordby/Nedre Aamodt i Rælingen og Mari Simensdatter fra Hovelsrud, Lørenskog, og deres sønn Kristian. Klaus Olsen var neste eier av gården, og overtok da også gravsteinen/gravstedet. Han kjøpte Kjenn på 1750-tallet, og han var et barnebarn, dattersønn, av Eskild Eriksen Søndre Hauge, nevnt i forbindelse med jernkoret.

Den andre gravsteinen (nærmest gamle Hammer skole) er over Berte Audensdatter, som døde i barselseng på Røyri i 1710. Hun var gift med Tollef Knutsen fra Nordby i Lørenskog. Han var bruker på Røyri fra 1699. Berte var fra Nordre Hauger. Hun var kusinen til moren til Klaus Olsen på Kjenn via Søndre Hauger. Bertes far, Auden Gjesten, var broren til Klaus' mormor, Kjersti Gjestdatter, gift med Eskild Eriksen . Det var små forhold i Lørenskog for 300 år siden.

Vedlegg 2: Kart over fredet område rundt Lørenskog kirke

Vedlegg 3: Kart over bevaringsverdige felt

Vedlegg 4: Liste over bevaringsverdige gravminner

Oversikt over bevaringsverdige gravminner

felt	rad	nr	gravlagt	kriterier							kategori
				A	B	C	D	E	F	G	
102	01	006/007	Ingvald og Ida Tangerud	x	x		x	x		x	5
102	01	014/015	Reidar og Åse Skarseth		x						2
102	01	018/019	Jens og Kaia Thorshov m.fl.	x	x					x	1
102	03	018	Maren og Hans Bakkerud m.fl.		x		x				6
102	03	011/012	Andrias og Mathea K Johansen m.fl.			x	x			x	4
102	04	003/004	Olav og Alice Løkensgaard		x	x	x	x		x	3
102	04	005/006	Hans og Henrik Henriksen m.fl.		x	x	x	x			3
102	05	011/012	Trygve og Ida Andersen				x				4
102	05	01/002/00	Gudmund og Astrid Gundersen				x				4
102	05	019/020	Fredric og Louls Gay			x	x	x			2
103	01	001	Berte Audensdatter								7
103	01	002	Morten Thorsen m.fl								7
103	02	018/019	Johan og Magdalene Baarlid	x							2
103	02	011/012	Gerd Synnøve Ilaug m.fl.								5
103	03	017/018	Hjørdis og Reidar Løken m.fl.				x				5
103	03	013	Olav Rognstad								3
103	04	016/017	Gusta og Chr. Hammer								5
103	04	018/019	Julie og Johan Østby	x			x			x	5
103	06	004/008	Johan, Erling og Ingrid Berger				x	x		x	5
103	07	013	Lautriz og Kristine, L og I Melvold		x						6
103	07	007	Johan og Magdalene Baarlid				x			x	3
103	11	007/008	Maren, Magnus og Trygve Baarlid	x			x			x	2
103	12	018/019	Otto og Anna Næss			x					15
103	13	012/013	Braathen's familiegrav	x		x		x			5
104	01	001	Karl Johan Østbye m.fl.								1
104	01	007/008	Kaja og Oscar Østby		x		x				6
13	03	008	Carl Peder Grini		x						13
13	03	008	Dorothea Grini		x						13
104	03	004	Elisabeth Amilie Skullerud	x		x		x			2
104	03	006/007	Kaia og Karl Berglund		x	x					9
104	04	003/004	Karen Sofie og Kristian Robsrud	x			x	x			9
104	05	004	Andreas Nilsen Skaarer	x	x		x	x			2
104	05	005	Eskil Eriksen								1
104	05	006	Agnes Næss		x			x			9
104	06	003/004	Johan og Helga Røri				x				5
104	07	008	Jacob Syvart Johnsen Rolfsrud		x						13
104	09	007/008	Hanna K og Maren B Wallerud	x						x	3
104	10	008/009	Maren og Julius Iversen								2
104	10	012	Kjerstine og Søren Hammer	x		x	x	x			3
104	10	013	Oskar og Julie Jørgensen	x	x	x	x				14
104	12	010	Karl Anton Johansen Berger	x		x	x	x			3
104	12	011	John Andersson	x		x	x	x			3

105	02	006	Lydia og Johannes Buer				x					4
106	02	009/010	Svane og Helen Kjellberg			x	x					9
106	07	013	Junie Dahl			x						3
106	08	007/008	Ragnar Stenbæk			x	x	x				9
106	09	003	Hultin, Johan og Johanna			x						9
			BARNEFELT									
106	08	023	Kjell Akselsen	x	x	x						9
106	08	024	Synøve Trangerud	x	x	x	x	x				9
106	09	022	Trygve Bergli	x		x						12
106	09	023	Kari Didriksen	x	x	x	x					9
106	09	024	Miriam Angell Antonsen	x		x						4
			BARNEFELT									
107	01	001	Espen Aarnes m.fl			x						9
107	01	002	Reidun Fjermerås			x						9
107	02	003	Erik Olaf Andreassen			x						9
107	03	003	Tove Bratlie			x						9
107	05	003	Nina Irene Solhaug			x						9
107	07	008	Åse Prøis			x	x					11
107	14	003	Olav Edvard Hansen			x						9
108	01	029/030	Peder og Bertine Williamsen	x	(x)	x						5
108	01	002/003	Johs. Simonsen m.fl.	x			x					6
108	03	028	Anton Larsen									3
108	03	038	Karl Fredriksen									9
108	04	027/028	Anders Wiik (2 steiner tett)									3
108	04	006/007	Hans og Eli Nordli		x							9
108	04	039/040	Einar og Elsa Lystad		x							9
109	02	001	Anna og Knut Bakke	x								3
109	02	002	Johan Edvard Andersen		x							13
109	02	012	Julius K Ring		x							3
109	03	10	Wictor G Hansen		x							11
109	03	014	Even Johs. Ødegård og Syver Olsen									9
110	01	001	Karen Myhrer	x	x							13
110	01	010	Knut, Kristine og Else Salvesen	x	x	x						5
110	03	005/006	Ole Amundsen	x								9
110	04	035/036	Lars Halvor Austad	x	x	x						4
110	05	014/015	Berit, Ragnar og Ragnhild Andersen	x	x	x						6
111	03	004	Paula Rudi	x								9
102	01	010	Nils Friis Daae m.fl.						x			5
39	01	015	Ola Hegerberg m.fl						x			3
49	03	004	Søster Mathilde						x			3
57	08	010	Paul Haakon Paulsen og Evelyn						x			8

			Kriterier:								
		A	Gravminner med høy alder.								
		B	Gravminner som representerer stilhistoriske perioder.								
		C	Gravminne som er unikt, og som en ikke finner maken til på gravplassen.								
		D	Gravminner som har sjeldne innskrifter i form av gravskrift eller yrkesbetegnelser eller hvor symbolbruk er fremtredende.								
		E	Gravutstyr med stor kunstnerisk eller håndverksmessig verdi.								
		F	Gravminner av lokalt materiale eller som er tilvirket lokalt.								
		G	Gravminner som har personhistorisk verdi.								
			Kategorier:	Nr:	Antall :						
			Kvadratisk obelisk	1	2						
			Flat obelisk	2	7						
			Rektangulert stående	3	15						
			Kvadratisk	4	6						
			Rektangulært liggende	5	11						
			Rektangulært med vanger	6	5						
			Naturstein	7	2						
			Bok	8	1						
			Betongstein	9	21						
			Jernkors	10	1						
			Steinkors	11	2						
			Trekors	12	1						
			Steinplate i pakken	13	5						
			Kulet stein	14	1						
			Moderne	15	1						
			TOTALT bevaringsverdige gravminner:		81						